

STORTINGET

Representantforslag 152 S

(2024–2025)

fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og André N. Skjelstad

Dokument 8:152 S (2024–2025)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Abid Raja, Guri Melby, Ingvild Wettrhus Thorsvik, Alfred Jens Bjørlo, Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og André N. Skjelstad om å gjenreise Norge som forskningsnasjon

Til Stortinget

Bakgrunn

Draghi-rapporten som kom i 2024, sier klart og tydelig at Europa mister konkurransekraft sett mot USA og Kina, og at den tydeligste løsningen er å kraftig trappe opp satsingen på forskning og innovasjon (The future of European competitiveness: Report by Mario Draghi 9. september 2024). Forskning og høyere utdanning er avgjørende for norsk konkurransekraft. Mario Draghi mener at Europa må satse mer på å utvikle fremragende forskningsmiljøer, og foreslår å doble det neste forsknings- og innovasjonsprogrammet i EU fra 100 til 200 mrd. euro. I Sverige og Finland trappes den offentlige forskningsinnsatsen betydelig opp. Bærekraft, verdiskaping og konkurransekraft er begrunnelsene også fra svensk og finsk side.

I regjeringsplattformen til regjeringen Støre og i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023–2032 ligger 3 prosent-målet for norsk forskning fast. Næringslivets forskningsinnsats skal utgjøre 2 pst. av BNP, og offentlige investeringer i FoU skal utgjøre 1 pst. av BNP. Målene skal realiseres innen 2030. Til tross for dette har FoU-budsjettet i Norge hatt en realnedgang i tre av de fire siste årene.

I Norges naboland har man i flere år vært bedre enn Norge på investeringer i forskning og utvikling. Nå trapper andre land opp enda mer, mens regjeringen Støre trapper ned. Fortsetter Norge på denne måten, risikerer man at Norge sakker akterut som kunnskapsnasjon og havner på B-laget i den internasjonale sammenhengen. Forslagsstillerne mener denne utviklingen må snus, og at det er behov for flere tiltak for å styrke Norges stilling som forskningsnasjon.

Mer forskningskompetanse i næringslivet styrker samspillet mellom næringslivet og academia og øker muligheten for at virksomhetene selv forsker. Til tross for at regjeringen Støre i Strategi for å øke næringslivets investeringer i forskning og utvikling, lagt frem 30. april 2024, slår fast at man skal sikre god norsk deltakelse i EUs kunnskapsatsinger for den grønne og digitale omstillingen, har regjeringen fjernet tilleggsstøtte til EU-prosjekter. Dette gjør at institusjonene nå går med tap hvis de vinner prosjekter. Årsaken er at EU-støtten utgjør 75 pst. av de reelle kostnadene, og at institusjonene må finansiere egenandeler innenfor ordinære budsjetttrammer.

Det betyr at søknad om ekstern finansiering fra EU-prosjekter og deltakelse i slike internasjonale samarbeid ikke kan finne sted uten å gå på bekostning av annen aktivitet. Dagens regjering krever at postdoktorstillinger innen EU-prosjekter skal være på minst tre år, mens EU-prosjektene gir støtte for to år. Dette skaper unødig byrde og byråkrati for sektoren, og er en barriere for norsk deltakelse i internasjonale kunnskapsatsinger.

Forslagsstillerne mener at dersom man ønsker at Norge skal tiltrekke seg de beste talentene, både nasjonalt og internasjonalt, må det legges bedre til rette. Noen av de internasjonale Ph.d.-kandidatene vil gjøre karriere i Norge, andre ønsker å bidra i sine hjemland. Derfor mener forslagsstillerne det er nødvendig å fjerne

det absolutte kravet om at alle kandidater må gjennomgå norsk språkopplæring. Dersom slik opplæring skal tilbys, bør den være frivillig og relevant. En stor andel norske og utenlandske stipendiater blir værende igjen og jobber i Norge, uten at det har vært stilt krav om å lære norsk. Det er ikke nødvendig med språkkrav for at de etablerer seg her, og dagens krav er en barriere for å beholde kompetanse.

Forslagsstillerne mener norsk næringslivs konkurransekraft kan styrkes gjennom mer satsing på og bedre tilrettelagt samarbeid med forskningssektoren. Forslagsstillerne mener det må innføres nye modeller og spleiselag for forskning som skjer i samarbeid med bedrifter. Det bør også stimuleres til at mer forskning kommersialiseres og foregår i nye bedrifter som skaper jobber og verdier. Bevilgningene til næringsrettet forskning i sektordepartementene må økes betydelig. Det må legges bedre til rette for flere finansieringskilder for norske forskere, for eksempel private fond og stiftelser, gaveforsterkningsordninger og andre tiltak som gjør det mer attraktivt for private å gi økonomiske bidrag til forskning. Det bør også legges bedre til rette for at flere private og filantropiske aktører kan investere i forskning og utvikling.

I Danmark utgjør stiftelsene en viktig del av forskningsfinansieringen. Danmark har flere gunstige skattefordeler som gjør det attraktivt for virksomheter og privatpersoner å donere midler til stiftelser og for stiftelser å bevilge penger til allmenntilgode formål, inkludert forskning. Stiftelser i Danmark kan få skattefradrag for donasjoner til allmenntilgode formål. Privatpersoner får også skattefradrag for donasjoner til godkjente allmenntilgode organisasjoner, fond og stiftelser m.fl. For 2025 er fradragsgrensen satt til 19 000 DKK. Det er imidlertid ingen beløpsgrense for donasjoner til forskning. Både bedrifter og privatpersoner kan få fullt skattefradrag for donasjoner til forskning, uansett beløpets størrelse. Dette gjør det svært gunstig å støtte forskningsprosjekter gjennom stiftelser. Stiftelser som oppfyller visse kriterier, kan i Danmark nyte godt av en redusert skattesats på inntekter som brukes til allmenntilgode formål. Dette gir stiftelsene mer økonomisk spillerom til å støtte ulike prosjekter. Danske stiftelser har også fleksibilitet når det gjelder investeringer. De kan investere i ulike typer eiendeler og verdipapirer, noe som kan bidra til å øke avkastningen og dermed øke midlene tilgjengelig for allmenntilgode for-

mål. Forslagsstillerne mener man også i Norge må få fart på arbeidet med å se hvordan flere private og filantropiske aktører kan investere i forskning.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en forpliktende opptrappingsplan som sørger for at offentlige investeringer i FoU utgjør minst 1 pst. av BNP.
2. Stortinget ber regjeringen fjerne kravet om at alle utenlandske Ph.d-studenter må gjennomgå norsk språkopplæring.
3. Stortinget ber regjeringen fjerne kravet om at statlige universiteter og høyskoler skal kreve egenbetaling fra studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits.
4. Stortinget ber regjeringen etablere en ordning med «næringstermin» for ansatte i academia, for å stimulere til flere forskningsopphold i norske virksomheter.
5. Stortinget ber regjeringen komme med forslag til gaveforsterkningsordninger og andre tiltak som gjør det mer attraktivt for private å gi økonomiske bidrag til forskning.
6. Stortinget ber regjeringen legge frem en forpliktende opptrappingsplan for å øke grunnbevilgningen til de selvstendige forskningsinstituttene.
7. Stortinget ber regjeringen sikre at norske aktører fortsatt kan delta med like konkurransevilkår i EUs rammeprogram.
8. Stortinget ber regjeringen sørge for tilleggsstøtte til universiteter og høyskoler slik at tildelte EU-prosjekter fullfinansieres, og komme tilbake til Stortinget med nødvendige forslag for å sikre dette.
9. Stortinget ber regjeringen sørge for at Retur-EU som del av grunnbevilgningen er på et nivå som sikrer at forskningsinstituttene fortsatt har mulighet til å delta for fullt i EUs forsknings- og innovasjonssamarbeid sammen med norske virksomheter.
10. Stortinget ber regjeringen utrede modeller for å få mer forskning i næringslivet, for eksempel ved etablering av forskningsstiftelser i offentlig/privat regi.

31. mars 2025

Abid Raja

Alfred Jens Bjørlo

Guri Melby

Sveinung Rotevatn

André N. Skjelstad

Ingvild Wetrhus Thorsvik

Grunde Almeland